

ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

1. **ԳՈՐԾՈՒՂՎԱԾ ԱՆՁ**

Մովսես Վարդանյան

2. **ԶԲԱՂԵՑՐԱԾ ՊԱՇՏՈՆԸ**

«Հայկական Ատոմային Էլեկտրակայան» ՓԲԸ գլխավոր տնօրենի առաջին տեղակալ-ՀԱԷԿ-ի տնօրեն

3. **ԳՈՐԾՈՒՂՄԱՆ ՎԱՅՐԸ/ԺԱՄԿԵՏԸ**

Ավստրիա, քաղաք Վիեննա, սեպտեմբերի 16-ից 18-ը, 2024թ.

4. **ՀՐԱՎԻՐՈՂ ԿՈՂՄԸ**

Ատոմային էներգիայի միջազգային գործակալություն (ԱԷՄԳ)

5. **ԳՈՐԾՈՒՂՄԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ**

Մասնակցություն Ատոմային էներգիայի միջազգային գործակալության (ԱԷՄԳ) գլխավոր համաժողովի 68-րդ նստաշրջանին

6. **ՔՆՆԱՐԿՎԱԾ ԹԵՄԱՆԵՐԸ**

Ատոմային էներգիայի միջազգային գործակալության (ԱԷՄԳ) 68-րդ Գլխավոր համաժողովը (ԳՀ) տեղի ունեցավ Վիեննայում՝ համախմբելով տարբեր անդամ-պետությունների ներկայացուցիչներին: Այս ամենամյա միջոցառումը բարձր մակարդակի քննարկումների հարթակ է միջուկային տեխնոլոգիաների, անվտանգության և դրանց խաղաղ կիրառման տեսանկյունից: Համաժողովն առանցքային իրադարձություն է, որտեղ անդամ-պետությունները համագործակցում են միջուկային էներգիայի, զենքերի չտարածման և տեխնիկական համագործակցության ծրագրերի հետ կապված մարտահրավերների շուրջ:

7. **ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐԸ, ԵԼՈՒՅԹՆԵՐԸ, ԲԱՐՁՐԱՑՎԱԾ ԿԱՄ ՔՆՆԱՐԿՎԱԾ ՀԱՐՑԵՐԸ**

Հայաստանի պատվիրակությունն ակտիվ մասնակցություն ունեցավ ԱԷՄԳ-ի 68-րդ Գլխավոր համաժողովում՝ կարևորելով երկրի նվիրվածությունը միջուկային էներգիայի, անվտանգության և միջազգային համագործակցության հարցերին:

ՀՀ պատվիրակությունը շուրջ երկու տասնյակ հանդիպումներ ունեցավ միջազգային գործընկերների հետ:

ԳՀ-ի շրջանակներում ՀՀ ՏԿԵ նախարարի տեղակալ Հակոբ Վարդանյանը, «ՀԱԷԿ» ՓԲԸ գլխավոր տնօրեն Էդուարդ Մարտիրոսյանը, ՀՀ ՄԱԿ կոմիտեի նախագահի տեղակալ Վահե Գրիգորյանը և ես հանդիպեցինք Ատոմային էներգիայի միջազգային գործակալության գլխավոր տնօրեն Ռաֆայել Մարիանո Գրոսսիի հետ, որի ընթացքում մասնավորապես քննարկվեցին Հայկական ԱԷԿ-ի շահագործման

ժամկետի երկարացման և նոր միջուկային բլոկների կառուցման ծրագրերը և այդ ուղղությամբ ԱԷՄԳ հետ փոխգործակցությունը:

Հանդիպեցինք FRAMATOM ֆրանսիական ընկերության ներկայացուցիչների հետ: Հանդիպման ընթացքում քննարկվեցին համագործակցության ծրագրեր, ռադիոակտիվ թափոնների կառավարման, նոր դիզելային կայանի շինարարության և նոր միջուկային վառելիքի մատակարարմանը վերաբերող հարցեր:

ԱԷՄԳ-ի երաշխիքների դեպարտամենտի ներկայացուցիչների հետ տեղի ունեցավ գործնական հանդիպում: Քննարկվեցին մի շարք հարցեր, որոնք վերաբերվում էին ՀԱԷԿ-ին տրամադրվող երաշխիքների պայմաններին, գործառույթներին:

Հանդիպում ունեցանք Իրանի ատոմային էներգիայի գործակալության նախագահի տեղակալ Բեհրուզ Կամավանդիի հետ, ում հետ ևս քննարկվեցին համագործակցության ծրագրեր:

Նախարարի տեղակալ Հ. Վարդանյանը հանդես եկավ ազգային ելույթով՝ ներկայացնելով մասնավորապես ԱԷՄԳ հետ համագործակցության առաջնահերթությունները, խաղաղ նպատակներով միջուկային էներգիայի օգտագործման ոլորտում ՀՀ հանձնառությունները, ընթացիկ աշխատանքները և առաջիկա ծրագրերը: Իր ելույթում Հ. Վարդանյանը ընդգծեց գործակալության գործունեության գրեթե բոլոր ասպեկտներում ԱԷՄԳ-ի տարբեր կառույցների հետ Հայաստանի համագործակցության աներկբայելի կարևորությունն ու արդյունավետությունը:

ԱԷՄԳ-ի միջուկային ենթակառուցվածքների զարգացման բաժնի ղեկավար Լիլիա Դուլինեցի հետ տեղի ունեցավ հանդիպում, որի շրջանակներում քննարկվեցին համագործակցությանը վերաբերող մի շարք հարցեր, ծրագրեր:

Ատոմային էներգիայի Միջազգային Գործակալության և ԱՄՆ-ի համատեղ կազմակերպած «Հավելյալ փոխհատուցման կոնվենցիա միջուկային վնասի համար» միջոցառումը կարևոր փուլ է միջուկային վնասի փոխհատուցման և պատասխանատվության միջազգային համագործակցության և պատրաստվածության ամրապնդման առումով: Միջոցառումը նպատակ ուներ բարձրացնել իրազեկությունը և խթանել կոնվենցիայի անդամակցությունը՝ համաշխարհային մակարդակում:

Հանդիպում ունեցանք ԱՄՆ էներգետիկայի քարտուղարի՝ միջուկային էներգիայի հարցերով տեղակալի պաշտոնակատար Մայքլ Գոֆֆիի հետ: Ատոմային էներգիայի գրասենյակը կենտրոնացած է մի քանի կարևոր նախաձեռնությունների վրա:

ԱՄՆ պետքարտուղարության միջազգային անվտանգության և չտարածման բյուրոյի՝ միջուկային էներգիայի հարցերով ավագ խորհրդական Ջասթին Ֆրիդմանի հետ տեղի ունեցավ հանդիպում, որի ընթացքում մեկ անգամ ևս նշվեց, որ ԱՄՆ կառավարությունը շարունակելու է օժանդակությունը ՀՀ գործող ատոմային կայանի անվտանգության բարձրացման և Շահագործման ժամկետի երկարացման (ՇԺԵ) ծրագրերի իրականացմանը, այդ թվում նաև ՀՀ էներգետիկ անվտանգությանը վերաբերող հարցերին, միջուկային վառելիքի մատակարարման և նոր մոդուլային բլոկների տեխնիկաէկոնոմիկական հիմնավորումների կատարմանը:

Հանդիպում ունեցանք նաև Եվրոպական Միության ներկայացուցիչների հետ, որի ընթացքում նշվեց, որ ԵՄ կշարունակի օժանդակությունը սթրես-թեստերի միջոցառումների և ռադիոակտիվ թափոնների կառավարման ծրագրերին:

ԵՄ կողմից նշվեց, որ ՀՀ պետք է արագացնի օժանդակման ֆինանսավորման համաձայնագրի շուտափույթ հաստատումը, քանի որ վերը նշված ծրագրերի ֆինանսավորումը կատարվելու է այդ համաձայնագրի հաստատման պայմաններում:

8. ՀԱՆԴԻՊՄԱՆ ԿԱՄ ՀԱՎԱՔԻ ԺԱՄԱՆԱԿ ԸՆԴՈՒՆՎԱԾ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ, ՊԱՅՄԱՆԱՎՈՐՎԱԾ ՈւԹՅՈՒՆՆԵՐԸ, ԱՏՈՐԱԳՐՎԱԾ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԸ

68-րդ Գլխավոր համաժողովի ժամանակ քննարկվեցին մի շարք կարևոր խնդիրներ, որոնք վերաբերում էին ինչպես համաշխարհային, այնպես էլ հայկական միջուկային ոլորտներին:

Հայաստանի պատվիրակությունը համաժողովում քննարկեց ՀԱԷԿ-ի շահագործման ժամկետի երկարացման ծրագրի զարգացումները՝ կարևոր ծրագիր, որը նպատակ ունի ապահովել կայանի շարունակական աշխատանքը: Բացի այդ, Հայաստանը վերահաստատեց իր դերը որպես ԱԷՄԳ-ի տեխնիկական համագործակցության ծրագրերի առանցքային մասնակից, ինչը կենսական աջակցություն է տրամադրում միջուկային օբյեկտների անվտանգության կառավարմանը, ճառագայթային պաշտպանությանը և մարդկային ռեսուրսների զարգացմանը:

Անվտանգությունն ու պաշտպանությունը մնացին քննարկումների առաջնագծում: Նստաշրջանը անդրադարձավ միջուկային անվտանգության չափանիշների ամրապնդման անհրաժեշտությանը, հատկապես՝ վերջին համաշխարհային իրադարձությունների լույսի ներքո, որոնք ընդգծեցին արտակարգ իրավիճակների պատրաստության և ճգնաժամային կառավարման բարելավման անհրաժեշտությունը: Կարևորվեց նաև միջուկային նյութերի և օբյեկտների անվտանգության ապահովման հարցը՝ ԱԷՄԳ-ի «Միջուկային անվտանգության գործողությունների պլանի» իրականացման առաջընթացի վերաբերյալ զեկույցով: Հայկական պատվիրակությունը քննարկեց ԱԷՄԳ-ի հետ համագործակցությունը՝ կայանում անվտանգության նոր համակարգերի ներդրման և սարքավորումների արդիականացման ուղղությամբ:

Հայաստանը վերահաստատեց իր դիրքորոշումը միջուկային էներգիայի վերաբերյալ որպես մաքուր և հուսալի էներգիայի աղբյուր:

Շատ անդամ-պետություններ վերահաստատեցին իրենց նվիրվածությունը՝ ազգային էներգետիկ ռազմավարություններում մեծացնելու ատոմային էներգիայի բաժինը՝ միջազգային կլիմայական նպատակներին հասնելու համար:

Հայաստանը կարևորեց միջուկային ոլորտի մասնագետների ուսուցումն ու զարգացումը: ԱԷՄԳ-ի հետ համագործակցության արդյունքում հայ մասնագետները հնարավորություն են ստացել անցնելու առաջադեմ ուսուցումներ և օգտվելու միջուկային ժամանակակից տեխնոլոգիաներից: Հայաստանը քննարկեց ԱԷՄԳ-ի հետ շարունակվող համագործակցությունը՝ այնպիսի մասնագետների պատրաստման ուղղությամբ, որոնք անհրաժեշտ են ՀԱԷԿ-ի անվտանգ շահագործման համար:

ԱԷՄԳ-ի տեխնիկական համագործակցության ծրագիրը, որը նպաստում է միջուկային գիտության և տեխնոլոգիայի խաղաղ օգտագործմանը զարգացող երկրներում, բարձր գնահատվեց դրա ազդեցության համար: Անդամ-պետությունները քննարկեցին ծրագրի հետագա ներդրումները՝ շեշտադրելով միջուկային անվտանգության,

բժշկական կիրառումների և սննդի անվտանգության ոլորտներում կարողությունների զարգացման նախաձեռնությունների կարևորությունը:

9. ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ, ԴՐԱՆՑ ԸՆԹԱՑՔ ՏԱԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ՝ ԵՂԱՆԱԿԸ, ՁԵՎԸ, ԺԱՄԿԵՏՆԵՐԸ, ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՆԵՐԸ, ԱԿՆԿԱԼՎՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

ԱԷՄԳ-ի Գլխավոր համաժողովի 68-րդ հերթական նստաշրջանը վերահաստատեց Գործակալության կարևոր դերը ստոմային էներգիայի խաղաղ օգտագործման խթանման գործում՝ ապահովելով անվտանգության, պաշտպանության և չտարածման ամուր չափանիշներ: Անդամ-պետությունները վերահաստատեցին իրենց նվիրվածությունը՝ միջուկային գիտությունն ու տեխնոլոգիան օգտագործելու կայուն զարգացման նպատակներով և գլոբալ մարտահրավերների հաղթահարման համար: Այս նստաշրջանի արդյունքները հստակ ճանապարհային քարտեզ կազմեցին ԱԷՄԳ-ի ապագա առաջնահերթությունների համար՝ կենտրոնանալով նորարարության, համագործակցության և միջուկային էներգիայի անվտանգ ընդլայնման վրա: Միջոցառումը բավականին արդյունավետ և ինֆորմատիվ էր առաջին հերթին ակտիվ քննարկումների շնորհիվ:

Քննարկումներն ու բանակցություններն ընթացել են առողջ և կառուցողական, բարենպաստ աշխատանքային մթնոլորտում, և բավականին արդյունավետ են եղել նպատակին հասնելու տեսանկյունից:

«ԱԷԿ» ՓԲԸ գլխավոր տնօրենի
առաջին տեղակալ- ԱԷԿ-ի տնօրեն

Մ. Վարդանյան